

Dr. Onur KAPLAN

**İDARİ İŞLEM TEORİSİ AÇISINDAN
İDARE HUKUKUNDA
TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN YERİ**

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ONUR KAPLAN'IN DOKTORA TEZİ VESİLESİYLE TESPİT İŞLEMLERİ HAKKINDA.....	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR.....	XIX
GİRİŞ.....	1

§ BİRİNCİ BÖLÜM TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN TANIMLANMASI VE İDARİ İŞLEMLER İÇERİSİNDEKİ KONUMU

I. İDARİ İŞLEMİN TANIMLANMASI.....	6
A. Organik ve Maddi Kriterlerin Ortaya Konulması.....	7
B. İdari İşlemlerde Hukuki Sonuç Doğurma İfadesi	17
C. İdari İşlemlerin Özellikleri ve Tanım Bağlılığı	31
1. İrade Açıklamasını Yapan Özne Bakımından	33
a. İdari İşlem Yapma Yetkisinin Aslen İdari Makamlara Ait Olması.....	34
b. Kanunda Öngörülen Durumlarda Özel Hukuk Kişilerince İdari İşlem Yapılması.....	38

c. Kanunla Yetki Verilmeksizin Özel Hukuk Kişilerince İşlem Yapılması.....	43
2. İrade Açıklamasının Niteliği Bakımından.....	45
3. İrade Açıklamasına Bağlanan Etki ve Sonuçların Uygulanabilirliği Bakımından	48
II. İDARİ İŞLEMLERİN TESPİT EDİCİLİK KİMLİĞİ.....	56
A. Tespit Edicilik Özelliğinin Açıklanması	58
B. Tespit Edicilik Özelliğinin İrade Açıklaması Yönünden Değerlendirilmesi.....	61
1. İdarenin Bağlı Yetki İçerisinde Olduğu Haller Bakımından .65	
2. İdarenin Takdir Yetkisini Kullandığı Haller Bakımından	69
3. Tespit Edicilik Özelliğinin İdari İşlemin Niteliğine Etkisi... 82	
a. Nihai İşlemin Oluşumuna Yönelik Tesis Edilen İşlemler Yönünden	86
b. Nihai İşlemler Yönünden.....	90
III. İDARİ İŞLEM TÜRLERİ VE TESPİT EDİCİ İŞLEMLER BAĞINTISI.....	92
A. Maddi Açıdan Yapılan Ayrımlar Yönünden	95
B. Kurucu İrade Açıklamalarının Niceliği ve Usulü Yönünden	104
C. Kurucu İrade Açıklamalarının Şekli Yönünden	108
D. İsteğe Bağlı Olup Olmaması Yönünden	112
E. Doğuracakları Hukuki Sonuçları Yönünden.....	116
F. İcrai Nitelikleri Yönünden	123
IV. TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN YÜRÜRLÜĞÜ VE HUKUKİ ETKİ ÜRETME ANI.....	134
A. Genel Olarak İdari İşlemlerin Yürürlüğe Girmesi.....	136
1. Yürürlük Şartı-Geçerlilik Şartı Ayrımı	137
2. Tespit Edici İşlemlerin Yürürlüğe Girme Şartı Olarak Bildirim.....	139
a. Yararlandırıcı İşlemler Yönünden.....	143
b. Yükümlendirici İşlemler Yönünden.....	144
B. Yürürlüğe Girmenin Etkileri.....	149

1. Tespit Edici İşlemlerin Uygulanması	150
a. Resen İcra	152
b. Cebren İcra.....	156
2. Tespit Edici İşlemlerin Geriye Yürümezliği	160
a. Yükümlendirici Etkinin Bulunduğu Haller Bakımından	162
b. Yararlandırıcı Etkinin Bulunduğu Haller Bakımından.	164

§ İKİNCİ BÖLÜM

İDARİ USUL YÖNÜNDEN TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN İŞLEVİ VE DEĞERİ

I. İDARİ USUL VE TESPİT EDİCİ İŞLEM BAĞINTISI	172
A. İdari Usul Kavramının Tanımı	174
1. İdari Usul Kavramının Kapsamının Belirlenmesi.....	176
2. İdari Usulün İdari İşlemler Bakımından Etkisi.....	179
B. Çeşitli Hukuki Sistemler Analizinde İdari Usul Kavramının Tespit Edici İşlemlerle İlişkisinin Ortaya Konulması	181
C. İdari Usulün Tespit Edici İşlemler Yönünden Anlamı	191
1. Tespit Edici İşlemler ve İdari Usul Bağıntısının Önemi	192
2. Olağan Usulden Sapma Hali Olarak Usul Saptırması	195
D. Tespit Edici İşlemlerde Bilgi Toplama ve Değerlendirme Süreci.....	198
1. Sürecin Tespit Edici İşlemler Bakımından Önemi	202
2. Sürecin Haklı Beklenti Kavramı Yönünden Değerlendirilmesi.....	206
II. İDARİ USUL İLKELERİ İŞİĞİNDA TESPİT EDİCİ İŞLEMLER.....	210
A. Açıklık İlkesi.....	214
B. Katılım ve Temsil İlkesi	222

C. Dinlenilme ve Savunma Hakkı İlkesi.....	233
D. Gerekçeli Olma İlkesi.....	239
E. Başvuru Yollarının Gösterilmesi İlkesi.....	246
III. TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN FONKSİYONLARI	250
A. Bilgi Verici ve Açıklayıcı Olma Fonksiyonu	254
B. Yönlendirici Fonksiyon	263
C. İdarenin İyi İşleyişinde Yardımcı Fonksiyonu	271
D. Dayanak Olma Fonksiyonu	277
E. Hukuk Normlarının Genel İlkesinden Sapması Hallerinde İcra Fonksiyonu	284
IV. İDAREYE YAPILAN BAŞVURU SÜRECİ VE TESPİT EDİCİ İŞLEMLER.....	294
A. Bir Tespit Edici İşlemin Yapılması İçin İdareye Yapılan Başvurular.....	298
B. Mevcut Bir Tespit Edici İşlemin Kaldırılması, Geri Alınması, Değiştirilmesi veya Yeniden Yapılması İçin Yapılan İdari Başvurular.....	304
C. Süregelen Etkinin Bulunduğu Haller Bakımından Tespit Edici İşlemler.....	313
D. Belirli Hukuk Normlarının İptali Halinde Yapılacak İdari Başvurular Yönünden Tespit Edici İşlemler	317
1. Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin İptal Edilmesi Hali.....	318
2. Düzenleyici İdari İşlemlerin İptal Edilmesi Hali	321

§ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN YARGISAL DENETİMİ

I. TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN YARGISAL DENETİME KONU OLMASI.....	331
--	-----

A. Tespit Edici İşlemlerin Yargısal Denetiminde Görevli Yargı Düzeni.....	335
B. Tespit Edici İşlemlerin İdari Davaya Konu Olup Olamayacağı Meselesi	343
C. İdari Davaya Konu Olması Bakımından Tespit Edici İşlemlerin Ayrışması.....	352
II. TESPİT EDİCİ İŞLEMLERİN İPTAL DAVASINA KONU OLMASI.....	361
A. Tespit Edici İşlemlere Karşı İptal Davasının Açılmasında Menfaat Koşulu.....	366
B. Tespit Edici İşlemlerin Unsurları Bakımından Değerlendirilmesi.....	377
1. Yetki Unsuru.....	380
2. Şekil Unsuru	387
3. Sebep Unsuru	393
4. Konu Unsuru	400
5. Maksat Unsuru.....	406
C. Tespit Edici İşlemlerin Yürütmenin Durdurulması Müessesesi Bakımından İrdelenmesi	412
III. İDARENİN SORUMLULUĞU ÇERÇEVESİNDE TESPİT EDİCİ İŞLEMLER VE TAM YARGI DAVALARI.....	420
A. Kusur Sorumluluğu Bakımından	426
1. Tespit Edici İşlemin Maddi veya Hukuki Gerçeğe Aykırı Olması	428
2. Tespit Edici İşlemin Geç Yapılması veya Hiç Yapılmamasına Bağlı Olumsuz İdari Eylemin Tam Yargı Davasına Konu Olması.....	437
B. Kusursuz Sorumluluk Bakımından	447
IV. TESPİT EDİCİ İŞLEMLERLE BAĞLANTILI OLARAK TESPİT DAVALARININ UYGULAMA ALANI VE GEREKLİLİĞİ.....	458
A. Tespit Davalarının Uygulama Alanı.....	461

1. Yargı Kararlarında İşığında Tespit Davalarındaki Hukuki İlişkinin Nitelendirilmesi	463
2. Tespit Davalarında Hukuki İlişkinin İçeriğinin Belirlenmesi	466
B. İdari Yargılama Hukukunda Tespit Davalarının Gerekliliği.....	470
1. İdari Yargılama Hukukunda “Sınırlı Sayıda” Dava Türü Olduğuna Dair Yaklaşımın Etkisi	470
2. Kamu Hukuku İlişkinin Varlığı Halinde İdari Yargıda Tespit Davası Türüne Yer Verilmesi Gerekliliği	474
C. Tespit Davaları Bakımından İdarenin Yerine Geçerek İşlem Tesis Etme Yasağının Değerlendirilmesi	482
1. İdari İşlem Tesis Edildikten Sonra Açılacak Tespit Davaları Yönünden	482
2. Daha Önce Yapılan Bir İdari İşlem Bulunmaksızın Açılacak Tespit Davaları Yönünden	488
SONUÇ	495
KAYNAKÇA	501